

פלוני (קטין), ת"ז XXXXX
באמצעות אמו XXXXX

התובע:

ע"י ב"כ עוה"ד אן סוציו ו/או דן יקיר ו/או אבנר פינצ'וק ו/או
עודד פלר ו/או שרון אברהם-ויס ו/או גיל גן-מור ו/או עביר
גיבראן דכוור ו/או משכית בנדל ו/או טל חסין ו/או רגד
ג'ראיסי ו/או רוני פלי ו/או סנא אבן ברי ו/או ספיר סלוצקר
עמראן

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב 65154
טלפון: 03-5608185, פקס: 03-5608165

- נ ג ד -

משטרת ישראל

הנתבעת:

ע"י פרקליטות מחוז ת"א (אזרחי)
רח' מנחם בגין 154, ת"א 33457

מהות התביעה: נזיקת
סכום התביעה: ₪ 50,000

כתב תביעה בסדר דין מהיר

1. בתביעה זו עסקינן במקרה חמור במיוחד של עיכוב, תחקור וחיפוש גופני משפיל שבוצעו בידי שלושה שוטרים שונים כלפי התובע, קטין ממוצא אתיופי, ללא כל בסיס חוקי ועל בסיס תיוג גזעי (פרופיילינג) בשלושה אירועים שונים בשכונת מגוריו.

תצהיר התובע מצ"ב ומסומן באות א'.

2. התובע הוא נער בן 16, "ילד טוב ירושלים" שמעולם לא הסתבך עם רשויות החוק. למרות זאת, התובע סומן שוב ושוב כחשוד המחייב בידוק משטרתית באמצע הרחוב בסמוך לביתו. התנהגות השוטרים פגעה בזכותו לשוויון ובכבודו, שללה את חירותו ללא כל הצדקה וחדרה לפרטיותו.

3. האירועים המתוארים בתביעה רמסו את הביטחון העצמי של התובע אשר הפך מילד גאה שחש עצמו שייך לשכונה שבה הוא גר, לעירו ולמדינתו לילד מפוחד שחש ניכור וזרות מצד הסביבה ומתהלך כאילו אות קין צרובה על מצחו. בניגוד לתובע, חבריו לכיתה, שאינם שונים ממנו בדבר מלבד צבע עורם, מעולם לא נדרשו להסביר לשוטר מה מעשיהם בשכונה או לעבור חיפוש משפיל.

4. תיוג גזעי ואפליה בעבודת המשטרה הן מהעוולות החמורות ביותר שהשפעתן על הנפגע בפרט ועל החברה בכלל קשה ומרחיקת לכת: "אין לך גורם הרסני יותר לחברה מאשר תחושת בניה ובנותיה, כי נוהגים בהם איפה ואיפה. תחושת חוסר השוויון היא מהקשה שבתחושות. היא פוגעת בכוחות המאחדים את החברה. היא פוגעת בזהותו העצמית של האדם" (בג"ץ 953/87 פורז נ' ראש עיריית תל אביב (1998)).

5. כפי שהתברר במסגרת הדו"ח הממשלתי שעסק בגזענות הממסדית נגד יוצאי אתיופיה (דו"ח הצוות למיגור הגזענות נגד יוצאי אתיופיה, 2016 (להלן - "דו"ח ועדת פלמור")), התעמרותם של השוטרים בתובע משקפת מציאות חיים יומיומית של אזרחים יוצאי אתיופיה במדינת ישראל, הנתונים לתיוג גזעי ולשיטור יתר.

הצדדים

6. התובע הוא קטין בן 16, יליד הארץ ממוצא אתיופי, המתגורר בחולון ולומד בבית הספר XXXX בעיר. התובע הינו תלמיד מצטיין וספורטאי שמשקיע את רוב זמנו הפנוי בלימודים ובאימוני כדורגל. התובע מתגורר בשכונת נאות רחל הנחשבת שכונה שקטה ורגועה.

7. הנתבעת, משטרת ישראל, היתה בכל הזמנים הרלוונטיים לכתב התביעה האחראית, במישרין ובעקיפין, על פעולותיהם ו/או מחדליהם של השוטרים המעורבים באירועים נשוא תביעה זו.

8. בכל האירועים שיתוארו להלן פעלו השוטרים בניגוד לדין שעה שנמנעו מלהזדהות באופן ברור בפני התובע עת הפעילו את סמכויותיהם כלפיו. השוטר באירוע הראשון היה שוטר סמוי שלא הזדהה בשמו ולא ענד תג זיהוי אלא הציג בחופזה לתובע את תעודתו מבלי שהיה בידי התובע לקלוט פרטים כלשהם מתוכה. השוטרים באירוע השני לא הזדהו בשםם ולא הציגו בפני התובע תעודת שוטר.

9. ככל שהנתבעת תימנע מלקבל עליה את האחריות למעשיהם ולמחדליהם של השוטרים, שומר התובע על זכותו לתקן את כתב התביעה ולצרפם כנתבעים, לאחר שהנתבעת תמסור את פרטיהם כמתחייב על פי דין.

עובדות התביעה

אירוע ראשון

10. ביום 5.6.2018 בסביבות השעה חמש בערב צעד התובע, אז בן 15 וחצי, מביתו שברחוב XXXX בחולון לחדר הכושר שבו הוא מנוי הנמצא במרחק של חמש דקות מביתו. הוא היה לבוש בבגדי ספורט, עם תיק גב על גבו ואזניות באזניו. בעודו צועד ברחוב בן ציון ישראלי לכיוון חדר הכושר, הגיח אדם זר מאחוריו ותפס בידו בחזקה. הוא הציג את עצמו כשוטר נוער סמוי והניף לעברו תעודה בחטף – באופן שלא אפשר לתובע לקרוא את פרטיה.

11. השוטר שאל את התובע בן כמה הוא והיכן הוא לומד ובתגובה ענה התובע שהוא בן 15 וחצי ולומד בבית הספר XXXX. השוטר שאל את התובע מה הוא עושה בשכונה הזאת ולא הוא הולך, והתובע השיב שהוא גר פה ונמצא בדרכו לחדר כושר. התובע אף הציג לשוטר את כרטיס חדר הכושר ("ציפי") שמחובר לצרור המפתחות שלו.

12. תשובות אלה לא סיפקו את השוטר. הוא הודיע לתובע **שהוא צריך לעשות עליו בדיקה ודרש ממנו להתלוות אליו מתחת לבניין** כדי להימנע מאי נעימות. בלית ברירה, התובע הלך בעקבותיו לבניין הסמוך ושם השוטר הורה לתובע לרוקן את כיסיו ולהוציא את כל מה שיש לו בתיק. השוטר חיפש בחפציו של התובע (מגבת, בגדים להחלפה, בקבוק מים). לאחר מכן ביצע השוטר חיפוש על גופו של התובע ומישש אותו לכל אורך גופו. השוטר אף פתח את בקבוק המים של התובע ובחן את תכולתו.
13. בתום החיפוש שאל השוטר את התובע אם הוא מעשן או שותה והתובע ענה שהוא שחקן ואינו שותה או מעשן.
14. עיכובו של התובע נמשך כ-20 דקות. בשום שלב לא הסביר השוטר לתובע מדוע הוא נדרש לבצע עליו חיפוש או במה הוא חשוד. התנהלותו של השוטר לכל אורך התשאול והחיפוש היתה תוקפנית ומאיימת.
15. יודגש, כי בשעה שבה הלך התובע לתומו ברחוב ועוכב, חלפו על פניו והלכו לצדו אנשים נוספים, אבל השוטר לא גילה בהם שום עניין אלא רק בתובע.
16. לאחר סיום האירוע המשיך התובע בדרכו לחדר הכושר אולם לא הצליח להתאמן בשל החוויה הקשה שעבר ומיד שלח הודעת וואטסאפ למשפחתו: **"תקשיבו הלכתי לחדר כושר אז עברתי באיזה שביל עוצר אותי שוטר נוער אומר לי בן כמה אתה איפה אתה לומד וזה אמרתי לו הוא פתח לי את התיק וזה התחיל לחקור אותי מה בושה של שוטרים"**.
- צילום מסך של הודעת הוואטסאפ מצ"ב ומסומן באות ב'.**
17. מיד לאחר שהתובע דיווח למשפחתו על האירוע, פנה אחיו הגדול, XXXXX, בתלונה למשטרה דרך הפייסבוק וכתב: **"אחי הקטן בן 15 היה היום בדרכו לחדר כושר, בדרכו לאימון עצר אותו שוטר וביקש ממנו להיכנס לאחד הבניינים וביצע עליו חיפוש בתיק. אני רוצה לציין שאחי תלמיד מצטיין בבית ספר XXXXX וקיבל תעודת הצטיינות במחצית הקודמת..."**.
- צילום מסך של הפניה למשטרה מיום 5.6.18 מצ"ב ומסומן באות ג'.**
18. בעקבות האירוע פיתח התובע חרדות קשות שמא ייתקל שוב בשוטרים ויעבור שוב חוויה משפילה ופוגענית והוא החל לסגל לעצמו דפוסי התנהגות מניעתית –
- התובע החל לשנות את מסלולי ההליכה שלו כדי להימנע במקומות מוארים בלבד ועם אנשים רבים.
 - נמנע מלצאת מהבית בשעות החשיכה ומבקש מאימו לצאת במקומו בשעות הערב (לטיול עם הכלב, לקנות משהו במכולת וכו').
 - התובע משתדל להיכנס לחנויות כשמבחין בניידת או בשוטר כדי לא להישאר ברחוב מחשש שהוא יעוכב שוב.
 - התובע נמנע מלצאת עם חבריו למסעדה או לבילויים בשעות הערב אלא אם יש בחבורה חבר אתיופי נוסף כדי לא להיות האתיופי היחיד בחבורה למקרה שייתקלו במשטרה.

19. כך, לדוגמה, חברו של התובע שהיה עמו בנבחרת הכדורגל כתב לאחות של התובע בתגובה לפוסט שפרסמה לאחר עיכובו הנוסף של התובע ב-13.1.19 (ראה להלן): **"אני זוכר שנה שעבר אחרי כול אימון שהיינו חוזרים הביתה הוא היה רואה ניידת הוא היה אומר לי בוא נזוז מהר שלא יעצור אותנו והייתי צוחק אבל הוא צדק..."**.

צילום מסך של ההתכתבות בין חברו של התובע לאחות שלו מצ"ב ומסומן באות ד'.

20. באותו היום שבו עוכב התובע ובעקבות המצוקה הגדולה שחוה התובע, הפחד והבהלה שבה היה נתון, ניסתה אמו להתקשר בכל דרך אפשרית לעירייה ולמשטרה כדי להתלונן על מה שבנה עבר. בן דודה של האם המליץ לה ללכת לתחנת המשטרה כדי להתלונן אולם בשל פחדיו של בנה ממפגש עם שוטרים החליטה לוותר. האם דיווחה ללשכת הרווחה בעיר על האירוע.

אירוע שני

21. ביום 13.1.2019 התכוון התובע ללכת לספריית המדיטק שבחולון כדי להכין עבודה לבית הספר ביחד עם שניים מחבריו לספסל הלימודים. בשעה שלוש אחה"צ לערך המתין התובע לחבריו מתחת לבניין שבו התגורר אחד מהם, ברחוב XXXX הנמצא במרחק של מספר דקות הליכה מביתו של התובע. בעודו עומד וממתין לחברו עברה ניידת משטרה על פניו והשוטרים בניידת הביטו בו ארוכות. הניידת ביצעה פרסה בכיכר שבהמשך הרחוב, חזרה למקום שבו עמד התובע וחנתה על המדרכה לצדו.

22. משראה התובע שהשוטרים נוסעים לכיוונו נבהל והתקשר לחברו כדי שימהר לרדת אולם בטרם הספיק החבר לענות לשיחה, פנה לתובע אחד השוטרים שיצא מהניידת: **"מה שלומך?"** והתובע ענה **"מה העניינים?"**. השוטר שאל **"מאיפה אתה?"** והתובע ענה **"אני פה מחכה לחבר. אנחנו הולכים לעשות עבודה"**. השוטר הורה לתובע **"נתק את הטלפון"**. חילופי דברים אלה הוקלטו באופן אוטומטי בטלפון של הנתבע אשר בשלב זה היה עדיין דלוק.

23. לאחר שהתובע ניתק את הטלפון שאל אותו השוטר מה הוא עושה וכיצד הוא קשור לשכונה הזאת. התובע ענה שהוא הולך לעשות עבודה לבית הספר ומחכה לחברים שלו שירדו מהבניין. התובע ציין שהחבר שלו גר בבניין הסמוך אולם השוטר המשיך לתחקר אותו ושאל מי החברים שלו ולאן הם הולכים. שאלות אלה נשאלו באופן תוקפני והתובע החל לגמגם בתשובותיו והרגיש מאוים מאד.

24. למרבה המזל, באותו הזמן ירדו חבריו של התובע מהבניין ואחד מהם שאל את השוטר מה הוא רוצה מהתובע, שהוא ילד טוב. השוטר פנה לחברים ושאל אותם מי מהם גר כאן ודרש תעודה מזהה. אחד מהחברים הציג תעודת זהות והשוטר בדק במסוף את הפרטים ולאחר מכן שחרר את התובע לדרכו.

25. גם באירוע זה לא אמרו השוטרים לתובע בשום שלב מדוע הוא מעוכב או מתוחקר ומה החשד כלפיו ולא הזדהו בפניו.

26. מיד עם הגעתו לספרייה עדכן התובע את משפחתו על המקרה ומיד לאחר מכן שלח שוב אחיו של התובע, XXXXX, תלונה למשטרת ישראל בדף הפייסבוק של המשטרה, המתארת את האירוע וממחישה את המצב הנפשי שבו היה שרוי האח בעקבות הידיעה על המקרה:

"שלוש לכם, ב-5 ביוני פניתי אליכם שפעם שנייה עיכבו את אחי הקטן (היום בן 16) בדרכו לחדר כושר. היום אחי חיכה לחברו בבניין כדי ללכת איתו יחד לספריה לעשות שיעורים ושוב עצר אותו שוטר! לא ייתן שעוצרים ילדים ממוצא אתיופי, מה הערכים של משטרת ישראל?! למה לעצור ילד רק כי הצבע עור שלו שונה?!! משטרת ישראל גוף שאמור לשמור על החוק משתמש בגזענות מתמדת כדי לדרדר את בני הקהילה האתיופית!! לא ייתכן שאחי מעוכב שוב ושוב ושוב ע"י בלשים מטופשים וגזענים שמגובים ע"י משטרת ישראל! וכן אנחנו אתיופים מצליחים מבית טוב עובדים בתעשיית ההיי טק, אחי תלמיד מצטיין בבת ספר XXXXX בחולון! וכל זה לא עזר לבלש/שוטר גזען מטעמכם!"

צילום מסך של הפניה למשטרה מיום 13.1.19 מצ"ב ומסומן באות ה'.

27. ביום האירוע פנה האח, XXXXX, גם ללשכת ראש עיריית חולון בתיאור המקרה.

צילום מסך של הפנייה לראש העירייה מיום 13.1.19 מצ"ב ומסומן באות ו'.

28. אמו של התובע היתה גם היא בסערת רגשות בעקבות המקרה וניסתה ליצור קשר עם תחנת המשטרה של חולון בטלפון כדי להתלונן על המקרה אולם ללא הצלחה.

29. בימים שלאחר האירוע חל שינוי משמעותי בהתנהגותו של התובע בבית הספר ובמצב רוחו. הוא הפסיק להשתתף בשיעורים והסתגר בעצמו. לאור השינוי החד שחל בו, פנתה אליו יועצת בית הספר וביקשה לשוחח עמו. הוא שיתף אותה בתחושותיו ובעקבות זאת גם מנהל בית הספר ואנשי צוות נוספים נחשפו לאירועים. מהתרשמותה של היועצת החינוכית של בית הספר שקיימה מספר שיחות עם התובע עלו "תחושות קשות של קיפוח ופחד מפני העתיד. ניכר כי אירועים אלו השפיעו על תפקודו לאחרונה בבית הספר, כאשר חלה נסיגה בהישגיו ובמוטיבציה שלו לקדם את עצמו."

העתק מכתבה של היועצת החינוכית מיום 8.4.19 מצ"ב ומסומן באות ז'.

30. נוכח חומרת המקרים, פנה מנהל בית ספרו בטלפון לרכז המודיעין של משטרת חולון ומפקדים נוספים וכן במכתב תלונה לעיריית חולון בדבר התנכלות שוטרים. במכתבו ציין המנהל כי "אירועים אלו הותירו את א' פגוע, הוא חושש לטייל ברחובות, גם עם חברים, מרגיש חוסר בטחון להסתובב בשעות הערב לבדו, והוא נתון בבהלה גדולה שמא יעצר שוב על ידי שוטרים. שוחחתי אתו מספר פעמים, התלמיד מאבד את אמונו במערכת החוק ובשוויון האזרחי שלו כתושב חולון."

העתק מכתבו של מנהל בית הספר לעירייה מיום 15.1.19 מצ"ב ומסומן באות ח'.

31. בעקבות המקרה הזה הוזמן התובע יחד עם אמו ואחיו ביום 22.1.2019 לפגישה אצל ראש עיריית חולון. ראש העיר שמע את עדותו של התובע והתנצל על האירועים. בפגישה זו היה נוכח גם שוטר קהילתי שנתן לתובע כרטיס ביקור שלו למקרה שייקלע שוב לאירוע מסוג זה.

32. שני האירועים שלעיל הותירו את התובע מושפל וצלקו עמוקות את נפשו. הוא סובל מחרדות ומתח יומיומיים. כל יציאה החוצה מביתו או מבית הספר לביתו מלווה בחשש שמא ייתקל בשוטר שייטפל אליו. הוא ממעט לצאת לבדו מהבית בכלל ובשעות הערב בפרט. אמו של התובע נאלצת ללוות אותו לעיתים קרובות לפעילויות שגרתיות מחוץ לבית על מנת שלא ילך לבדו ברחוב.

33. התובע מרגיש עצמו "חשוד" תמידי ואם הוא מזהה שוטר ברחוב הוא מבקש מחבריו שייכנסו לחנות בסביבה עד ש"השטח נקי". כל המתנה לאוטובוס בתחנה כשהוא בדרכו לאימון כדורגל או בחזרה ממנו ממלאת אותו חשש ומתח שמא שוב ייפול קורבן להתנכלות של שוטרים.

34. אירועים אלה השפיעו על התנהגותו של התובע בכל מסגרת שבה נמצא. בטחונו העצמי נפגע, התנהגותו הפכה הססנית יותר, הוא ממעט להתבלט ומשתדל לשמור על "פרופיל נמוך" בכל מקום שבו נמצא.

35. בהעדר פרטים מזהים באשר לשוטרים שערכו את התובע וביצעו עליו חיפוש, לא התאפשר לתובע ולבני משפחתו להגיש תלונה במשטרה ו/או במח"ש כנגדם. פנייתו של מנהל בית הספר של התובע בתלונה למשטרה וכן התלונות שהגיש אח של התובע באתר המשטרה, לא זכו להתייחסות. כך, גם פניית הח"מ בעניין זה ליועמ"ש לממשלה, למנכ"לית משרד המשפטים וליועמ"ש משטרת ישראל, לא זכתה לכל מענה.

העתק מכתב הח"מ מיום 31.1.19 מצ"ב ומסומן באות ט'.

36. שני האירועים שלעיל מצטרפים למקרה נוסף שחוה התובע לפני כשלוש שנים, באוגוסט 2015, כשהיה רק בן 13. ביום שלאחר חגיגת הבר מצווה של התובע ירד בשעות הצהריים למכולת שמתחת לביתו, אז ברחוב XXXXX בחולון. הוא ענד שעון ושרשרת שקיבל לבר המצווה. כשיצא מהמכולת עם השקית ובתוכה שוקו ולחמניה רצו לכיוונו שוטרים ואחד מהם עצר אותו ושאל אותו **מה יש לו בשקית ומאיפה יש לו שרשרת ושעון**. התובע השיב שבשקית יש שוקו ולחמניה ושאת השרשרת והשעון קיבל לבר מצווה. השוטר שאל אותו מה הוא עושה בשכונה והתובע השיב שהוא גר שם.

37. התובע היה מפוחד מאד ונסער ומכיוון שלא היה בביתו אף אחד, עלה לביתה של בת דודתו כדי לא להיות לבד. מאותו היום סירב התובע להסתובב מחוץ לבית עם השעון או השרשרת שקיבל.

38. יצוין, כי האירועים המתוארים לעיל אירעו כולם במרחק קצר מאד מביתו של התובע, בשכונה שבה הוא מתגורר, בשעות היום בזמן שהתובע היה בדרכו לפעילות שגרתית של ילד בגילו- בדרך למכולת השכונתית, בדרך לחדר הכושר ובדרך לספרייה עם חברים. עוד יצוין, כי השכונה שבה מתגורר התובע נחשבת שכונה "טובה" בחולון וככלל האיזור רחוק מלהיות איזור "מועד" לפשע או סמים.

39. עוד יש להדגיש, כי התובע נראה כיום קטן מכפי גילו ולא ניתן לטעות בדבר היותו קטין.

עילות התביעה

רשלנות

אי חוקיות פעולות המשיב:

40. החיפוש, התחקור והעיכוב של התובע בוצעו בניגוד לדין, ללא כל עילה חוקית. סמכותם של שוטרים לעכב אדם, לתחקר אותו ולבצע עליו חיפוש אינה מוטלת בספק אולם השימוש בסמכות חייב להיעשות על בסיס **קיומו של חשד סביר בלבד**. הגבלת חירותו של ילד בן 13, 15 או 16 שמתהלך לתומו באמצע היום ואין בהתנהגותו כל סימן שמעורר חשד, אינה חוקית.

41. **לעניין חיפוש** שבוצע בתובע באירוע הראשון, סעיף 29 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], תשכ"ט-1969 קובע, כי חיפוש באדם מותר ללא צו של שופט רק על יסוד **חשד סביר** שאותו אדם "מסתיר אצלו חפץ שמחפשים, או שרשאים לחפש אחריו". כך, גם סעיף 28 לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973 קובע, כי שוטר רשאי לערוך חיפוש על גופו של אדם רק אם קיים **"יסוד סביר להניח** שאותו אדם נושא עמו שלא כדין סם מסוכן".

42. **לעניין עיכובו ותחקורו של התובע**, פניית השוטרים לתובע ותחקורו בשני המקרים מהווה "עיכוב" על פי הגדרתו בסעיף 66 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996 (להלן: "חוק המעצרים"): "הגבלת חירותו של אדם לנוע באופן חופשי". עיכוב מותר על פי החוק לצורך בירור זהותו של אדם או כדי לחקור אותו במקום הימצאו רק כאשר **קיים חשד** שבוצעה עבירה או כדי למנוע ביצוע עבירה (סעיף 67(א) לחוק המעצרים). ויובהר, גם עיכובו של אדם לצורך תשאול קצר הוא בגדר הגבלת חירות, ומשכך עליו לעמוד בתנאי הבסיס של חשד סביר.

43. עוד נקבע בסעיף 69 לחוק המעצרים כי שוטר רשאי להפעיל את סמכות העיכוב גם במקרים שבהם "הוקנתה בחיקוק הסמכות לחפש... על גופו של אדם".

44. קיומו של החשד הסביר לביצוע עבירה נבחן על פי התרשמותו של "אדם בר דעת רגיל", "האדם הסביר" על בסיס הראיות הקיימות במציאות ואין להסתפק ב"רמזים" קלים או ב"תחושה" לביסוס חשד סביר. פעולותיהם נטולות הסמכות של השוטרים בכל אחד מהמקרים המתוארים לעיל, עת עיכבו את התובע ללא כל חשד סביר, תחקרו אותו וביצעו בו חיפוש משפיל, **משקפות התרשלות חמורה**.

45. שוטר סביר ואחראי לא היה מעכב, מתחקר ומבצע חיפוש **בנסיבות בהן התרחשו האירועים**: לנער בגילו של התובע שהולך לאיטו ברחוב עם תיק גב או עומד עם תיק בית ספר על גבו בשכונת מגורים רגועה ונורמטיבית בצהריי היום.

46. אי החוקיות בפעולות השוטרים מתבטאת גם באופן שבו הפעילו את סמכויותיהם כלפי תובע. סעיפים 72 ו-24 לחוק המעצרים קובעים את חובות השוטר בבואו לעכב אדם ובכלל זה: **חובתו של שוטר לזהות עצמו תחילה בפני האדם המעוכב**, בציון שמו או כינויו הרשמי וכן **מתן הסבר על סיבת העיכוב**. נוהל המשטרה "עיכוב, מעצר ושחרור" (פקודת מטא"ר מס' 14.01.34) קובע בהקשר זה כי מילוי חובות השוטר בעת העיכוב **"הוא תנאי לחוקיות העיכוב"** (סעיף 2(ז)).

47. גם פקודת הסמים המסוכנים קובעת מפורשות כי "לפני תחילת חיפוש לפי סעיף זה באדם... **יודיע המחפש לאותו אדם... את מטרת החיפוש**" (סעיף 28(ה)).

48. בשני האירועים שתוארו לעיל, לא זיהו עצמם השוטרים בפני התובע ולא הסבירו לו את סיבת העיכוב, את תכלית החיפוש או את הצורך בתחקור שלו. וודאי שבמקרה שמדובר בקטיין, יש להקפיד ביתר שאת על חובות אלה.

פרופיילינג פסול

49. חומריתה של רשלנות הנתבעת במקרה זה מתעצמת נוכח היטפלותם של השוטרים לנתבע אך ורק בשל **צבע עורו** ובשל האופן שבו התייחסו אליו בגסות וכוחנות וכמי שאינו שייך למקום ולא אמור להימצא באיזור נוכח מראהו.

50. מספר עובדות מעידות על קיומו של תיוג גזעי בעת הפעלת סמכויות העיכוב, התחקור והחיפוש על ידי השוטרים כלפי התובע. ראשית, בכל אחד מהאירועים נשאל התובע **כיצד הוא קשור לשכונה שבה נמצא**. שאלה זו משקפת את הנחת השוטרים, כי צעיר ממוצא אתיופי אינו "מתאים" לשכונה זו. באחד המקרים אף נשאל התובע **מהיכן השיג את השעון והשרשרת שלגופו**. שאלה זו משקפת באופן מובהק תיוג גזעי לפיו לא סביר שנער שחור יהיה בעלים של שעון ושרשרת ומכאן שהם בוודאי גנובים.
51. שנית, האירועים התרחשו כולם בשעת צהריים-אחר צהריים במקומות שבהם נמצאו אנשים נוספים בזמן שבו עוכב התובע. העובדה **כי קטין אתיופי בלבוש ומראה שגרתיים הוא זה שעורר את "חשדם" של השוטרים מבין האחרים** שהסתובבו ברחוב באותו הזמן, מלמדת על ביצוע הפרופיילינג על ידי השוטרים.
52. שלישית, **הצטברותם של שלושת המקרים** שארעו לתובע בסביבת ביתו מלמדת על נטייתם המוגברת, בין אם היא מודעת או לא, של השוטרים לפנות לצעירים ממוצא אתיופי. זאת בעוד, למיטב ידיעתו של התובע, אף אחד מבין חבריו לכיתה שאינם ממוצא אתיופי לא עוכב מימיו על ידי שוטר.
53. נוכח הסמכויות הפוגעניות המצויות בידי שוטרים וגורמי אכיפת חוק אחרים, ברור כי מצופה מהם "לנטרל" הטיות גזעיות ודעות קדומות בעת הפעלת סמכויותיהם ולגלות זהירות והתחשבות בעת החלטה על הפעלת סמכויותיהם. זאת על מנת להימנע מפעולה מפלה ומפגיעה בזכותם של האזרחים לשוויון.
54. ואכן, דו"ח ועדת פלמור חשף, כי קיים שיטור יתר כלפי יוצאי אתיופיה המתבטא באחוז הייצוג שלהם בהליכי אכיפה פליליים באופן חריג לשיעורם באוכלוסייה, במיוחד בקרב קטינים (עמ' 75). הדו"ח מצא גם כי חיכוך חוזר ונשנה עם שוטרים יוצר **"תחושת השפלה ותסכול"** (עמ' 79). תופעה זו הוכרה באופן מפורש על ידי המשטרה: **"אנחנו מבינים מכל הסקירה של ההיסטוריה שלנו מול הקהילה האתיופית, שאכן יש סיכוי שהיה שיטור יתר של משטרת ישראל אל מול נוער אתיופי או בכלל הקהילה האתיופית"** (דברי המפכ"ל לשעבר, רוני אלשיך, מיום 29.6.16. צוטט בדו"ח ועדת פלמור, עמ' 28).
55. לאור העיסוק האינטנסיבי בתופעת הפרופיילינג כלפי יוצאי אתיופיה וההכרה מצד המשטרה בתופעה ובנזקיה, **שוטר סביר אמור לצפות** את הפגיעה וההשפלה שמהן יסבול קטין שמשתייך לקבוצת מיעוט אתנית או גזעית הסובלת באופן מתמשך ומוכח מהפליה וגזענות, עת הוא מעוכב ומתוחקר ללא כל סיבה נראית לעין. משכך, קיימת **חובת זהירות** מיוחדת בהפעלת סמכויות כלפי אנשים המשתייכים לקבוצות מיעוט שונות ומקל וחומר כלפי קטינים המשתייכים לקבוצות אלה דוגמת התובע. זאת בנוסף לחובת הזהירות הרגילה שקיימת בעת הפעלת סמכויות שיטור כלפי אזרחים בכלל וקטינים בפרט.
56. על סטנדרט ההתנהגות הסביר בעניין זה ניתן עוד ללמוד מהוראת פרקליטות המדינה מיום 24.12.17 לכל גורמי התביעה לפיה יש לדווח על **"אירועים המעוררים חשד להתנהלות פסולה של שוטרים או גורמי אכיפה אחרים (כגון פקחים), על רקע מוצא מסוים של אדם או של קבוצת אנשים"**

(ההדגשה במקור). ההוראה מבהירה, כי מקרה של "פניית שוטר לאדם ממוצא מסוים, כאשר על פניו אין עילה נראית לעין לאותה פנייה" מחייב דיווח לפרקליטות וכן שקילת דיווח למח"ש.

57. לסיכום, רשלנותם של השוטרים מתבטאת במעשים ו/או במחדלים הבאים:

- א. פעלו ללא סמכות חוקית – בהעדר חשד סביר.
- ב. התייחסו לתובע בצורה פוגענית שפגעה בכבודו ובניגוד לחובת הזהירות להגן על זכויות אדם בעת מילוי תפקידן של רשויות בכלל ורשויות אכיפת החוק בפרט.
- ג. נהגו בחוסר זהירות ו/או בקלות דעת ו/או בזלזול כלפי חירותו, כבודו, פרטיותו וזכותו לשוויון.
- ד. תייגו את התובע בפני עוברי אורח וחבריו כמי שחשוד בביצוע עבירה ללא כל הצדקה או בסיס לכך.
- ה. נמנעו מלהזדהות כנדרש על פי דין בפני התובע ולהסביר את תכלית העיכוב והחיפוש שבוצע על גופו ובחפציו.

עוולות חוקתיות

58. התנהגות השוטרים פגעה בזכויותיו החוקתיות של התובע לכבוד, לפרטיות, לחירות ולשוויון מעבר לנדרש ושלא לתכלית ראויה. פרופיילינג גזעי או אתני הוא ייחוס מסוכנות או עבריינות לאדם על רקע השתייכותו לקבוצה מסויימת ומתן יחס שלילי על יסוד אותה מסוכנות מדומיינת. התנהגות זו מהווה גורם מרכזי להפליה ולקיפוח והיא פוגעת בגרעין הקשה של הזכות לשוויון ולכבוד.

59. בית המשפט העליון הדגיש לאחרונה את חומרת הפגיעה בזכויות היסוד במקרה של הפעלת סמכויות אכיפה על בסיס פרופיילינג: "לא פעם מדובר בעיכוב ברשות הרבים. פגיעה בחירות של אדם אל מול עיני העוברים ושבים פוגעים בכבודו. למרבה הצער אפשר לצפות כי בחלק מהמקרים יחשדו אנשים באחרים בהתבסס על מאפיינים שאינם צריכים לעניין, כגון צבע עור, היותו של אדם דר רחוב ומוצא. זו פגיעה בכבוד ובשוויון... המערער הוא ממוצא אתיופי. לא פעם יטפלו חשד על אנשים ממוצא זה (או ממוצא אחר) אך ורק בשל המוצא וצבע העור..." (רע"פ 3829/15 קסאי נ' מדינת ישראל (20.12.18) (ההפניות הוסרו)).

60. בתי משפט הכירו שוב ושוב בעוולה חוקתית כבת פיצוי בדיני הנזיקין: ת"א (י-ם) 11258/93 נעאמנה נ' קיבוץ קליה (1.9.96) - חיוב לשלם פיצויים בגין הפרת הזכות לשוויון; ע"א (חי) 4323/07 מדינת ישראל נ' שירי (2.6.08) הוכרה האפשרות של מתן פיצוי לתובע בגין פגיעה בזכות לחירות; ת"א (ת"א) 156279/09 קמינסקי נ' מדינת ישראל (22.2.11) – פיצוי בגין הפרת הזכות לחירות ולחופש התנועה; ת"א (ת"א) 6783-11-09 פרופ' שלהוב-קבורקיאן נ' רשות שדות התעופה (15.2.15) – פיצוי בגין פגיעה חוקתית בזכות לכבוד ולפרטיות בביצוע בידוק ביטחוני).

הפרת חובה חקוקה

61. שוטרי הנתבעת הפרו חובות המוטלות עליהם בחיקוקים, לרבות החיקוקים שיפורטו להלן, ואשר לפי פירושם הנכון נועדו לטובתו ו/או להגנתו של התובע. הפרת החובות האמורות גרמה לתובע נזקים מסוגם ומטבעם של הנזקים שאליו נתכוונו החיקוקים האמורים:

- א. סעיף 2 וסעיף 4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו – הגנה ושמירה על הכבוד.
- ב. סעיף 5 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו – שלילת חירות אישית.
- ג. סעיף 5א לפקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א-1971 – חובת הזדהות שוטר.
- ד. סעיף 285 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 – אי מילוי חובה רשמית.
- ה. סעיף 280(1) לחוק העונשין, תשל"ז-1977 – שימוש לרעה בכוח משרה.
- ו. סעיפים 66 – 72 לחוק המעצרים – התנאים לעיכוב.
- ז. סעיף 28 (ה) לפקודת הסמים המסוכנים – חובות השוטר בעת ביצוע חיפוש.
- ח. סעיף 3(ג) לפקודת המטה הארצי "עיכוב, מעצר ושחרור" – חובות שוטר בעת ביצוע עיכוב (חובת הזדהות, הודעה על העיכוב וסיבתו).
- ט. סעיף 5 לחוק המשטרה, התשס"ו-2006 – עבירת משמעת כמפורט בתוספת הראשונה לחוק: התנהגות שאינה הולמת שוטר (סעיף 3); שימוש לרעה בסמכות שניתנה מכוח תפקיד (סעיף 4); עריכת חיפוש, ביצוע עיכוב שלא כדין או שלא בתום לב (סעיף 8); אי מילוי חובת הזדהות (סעיף 9).

אחריות הנתבעת

62. הנתבעת אחראית באחריות שילוחית ו/או באחריות מעסיק בגין המעשים ו/או המחדלים של השוטרים המתעמרים שבוצעו כולם במסגרת תפקידם במשטרה בהיותם שלוחיה ו/או עובדיה ו/או הפועלים מטעמה. המשטרה התרשלה בתפקידה להדריך ולהכשיר את שלוחיה להפעלת סמכויותיהם בזהירות הנדרשת בהתאם לחוק ועל מנת להימנע מ"ליפול" לפח ההטיות הגזעיות וזאת למרות שהתופעה מוכרת וידועה למשטרה.
63. בנוסף, המשטרה התרשלה בחובתה לנקוט בצעדים הדרושים למיגור הגזענות בקרבה כפי שנקבע במסגרת דו"ח ועדת פלמור. הדו"ח קבע, כי על מנת להפחית את החשש מפני פרופיילינג משפיל מצד שוטרים במפגש הראשוני בין שוטר לאזרח, יש לקבוע נהלים ברורים שיבהירו כי פניה לאזרח לצורך הזדהות חייבת להתבסס על הצדקה עניינית וקונקרטית: **"לא ניתן להתעלם מהנזק החברתי המצטבר כתוצאה מאותו "פרופיילינג" משפיל הנעשה לעיתים לאזרחים שומרי חוק בנסיבות בלתי מוסברות ועל כן, המשטרה צריכה למצוא את הכלים שיבטיחו שהפעילות שנתפסת כמטרדיה – תופחת למינימום הנדרש" (ההדגשה הוספה) (עמ' 85). נוהל זה פורסם רק במרץ 2019.**
64. בנוסף, נקבע בדו"ח ועדת פלמור כי על המשטרה להעלות את המודעות של השוטרים ביחס להתנהגות גזענית או פסולה באמצעות תדריכים תדירים, החמרת מדיניות האכיפה וההליכים המשמעותיים נגד שוטרים ועוד (עמ' 124-125).
65. משהוכח כי פעולות העיכוב, התחקור והחיפוש של השוטרים נעשו לא רק בניגוד לדין אלא אף ברשלנות, ראוי להטיל על המשטרה אחריות בנזיקין וזאת, בין היתר, כדי "לכוון את התנהגותה של המשטרה, לא רק לשם הבטחת זכויות היסוד של הפרט לכבוד, חירות אישית וחופש תנועה (הנפגעות למעשה בכל מקרה של עיכוב), אלא גם לשם הבטחת זכויות חוקתיות נוספות..." **"(עניין מנחם נידם).** הטלת האחריות על המשטרה נדרשת, בין היתר, משיקולי מדיניות **על מנת להגן על אזרחים מפני גזענות סמויה או גלויה של שוטרים ועל זכותם לשוויון.**

66. הנתבעת אחראית באחריות ישירה לנזקים אשר נגרמו לתובע מהפעולות והמחדלים של שלוחיה בהיותם תחת מרותה ופיקוחה.

67. לחילופין, ומבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, אירועי ההתעמרות הגזעית אירעו בגין רשלנותה הבלעדית ו/או המכרעת של הנתבעת ו/או חוסר זהירותה ו/או פזיזותה בין בעצמה באופן ישיר ובין באופן שילוחי ע"י עובדיה ו/או שלוחיה ו/או מפקדיה ו/או עושי דברה ומי מטעמה ואשר התבטאו, בין היתר, במעשים ו/או במחדלים כדלקמן:

- א. לא הדריכה והכשירה כראוי את השוטרים להימנע מעיכוב וחיפוש שלא כדין ולהימנע משימוש מפלה וגזעני בסמכויותיהם באופן כללי וכלפי קטינים בפרט.
- ב. לא קבעה נהלים ומדיניות ברורה שינחו את שלוחיה בהפעלת שיקול הדעת בפנייה לאזרח להזדהות לצורך מיגור תופעת הפרופיילינג.
- ג. לא נקטה בצעדים הדרושים כדי לשרש משוטריה את הפרקטיקה של תיוג גזעני לרבות באמצעות הכשרות מספקות, נהלים וצעדים ארגוניים.
- ד. לא נקטה באמצעים הנדרשים להרתעת שוטרים מפני התנהגות פסולה של תיוג גזעני לרבות על ידי קביעת חובות דיווח מפורטות, חקירה ושימוש בצעדי אכיפה פיקודיים ומשמעתיים מרתיעים.
- ה. לא הכשירה את השוטרים, לא הדריכה אותם ולא אכפה את החובה להזדהות ולהסביר את סיבת העיכוב והחיפוש באופן אפקטיבי בעת שהם עושים שימוש בסמכויות שוטרי.
- ו. לא דאגה להעסיק שוטרים מתאימים, מיומנים, שקולים ושומרי חוק.

68. נוסף לאמור לעיל, הנתבעת התרשלה גם בחקירת האירועים המפורטים לעיל, אשר הובאו לידיעתה על ידי אח של התובע מיד לאחר התרחשותם, כפי שפורט לעיל. חקירת האירועים או, לכל הפחות, בירור המקרים בסמוך למועד התרחשותם היתה יכולה להביא לאיתור השוטרים המעורבים ולנקיטה בצעדים הרלוונטיים נגדם וכן באמצעים מערכתיים למניעת הישנות אירועים מסוג זה. כתוצאה מהתרשלות זו, וככל שהנתבעת לא תכיר באחריותה לאירועים שלעיל, יש להכיר בגרימת נזק ראייתי לתובע.

נזקי התובע

69. ההתעמרות של השוטרים כלפי התובע באירועים שתוארו לעיל השפילו וביזו אותו, פגעו בזכויות היסוד שלו לשוויון, לכבוד ולפרטיות והסבו לו מכאוב ועוגמת נפש. לא מדובר באירוע אחד אלא בסדרה של אירועים שהצטברותם עולה כדי התנהגות רשלנית מקוממת שאין להשלים איתה ויש לגנותה בכל לשון.

70. התובע עבר מסכת של הטרדות והשפלות שכללה יחס מאיים ומאשים, חדירה לפרטיותו וחיפוש גופני משפיל ברחוב. אירועים אלה פגעו בביטחון העצמי שלו, גרמו לו לחרדות והותירו אותו עם צלקת נפשית שתלווה אותו כל חייו. התנהלותו הפכה הססנית הרבה יותר, הוא נמנע מיוזמה ומשתדל שלא להתבלט. שינויים אלה בהתנהגותו צפויים להשפיע על עתידו החברתי, המקצועי והכלכלי. כדברי מנהל בית הספר: "ברור לנו, שהתנהגות זו תגרום למשקעים עמוקים בנפשו של XXX וחוויה קשה ביותר, שתלווה אותו לאורך תקופה ארוכה."

71. בנוסף, התובע זכאי לפיצוי כספי בגין עצם ההפליה שננקטה כלפיו באופן שיטתי ומצטבר נוכח התחקור והבידוק שבוצעו לו אך ורק משיקולים של מוצא וצבע עור. הפסיקה הכירה בכך שלעיתים פגיעה בזכות יסוד חוקתית עשויה להצדיק פיצוי מוגבר. על גובה הפיצוי הראוי במקרה מסוג זה יש ללמוד מחוקים אחרים המגנים על זכויות חוקתיות כגון חוק הגנת הפרטיות וכן חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידוק ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000 המזכה את הנפגע בפיצויים ללא הוכחת נזק בשיעור של של 50,000 ₪, אשר כיום שקולים למעל 67,000 ש"ח.

72. מן הראוי להחמיר בפסיקת הפיצויים במקרה זה **מטעמים הרתעתיים**. זאת משום שלא מדובר במקרה ייחודי ויוצא דופן אלא בתופעה מתמשכת של שיטור יתר ופרופיילינג כלפי האוכלוסייה האתיופית, וכלפי אוכלוסיות מיעוט נוספות, ונוכח השאננות והרשלנות של המשטרה בטיפול בתופעה חמורה זו. מדובר בתופעה חברתית חמורה ביותר שהשפעתה על התובע וקטינים רבים אחרים דוגמתו פוגעת בערכם האישי ובמרקם החברתי. השימוש בשיקולי הרתעה במסגרת חישוב הנזק הוכר בפסיקה במקרים שבהם האינטרס הציבורי מחייב זאת (לדוג' בעניין **מנחם נידם** (הגבלת חופש ההפגנה); ת"א (י-ם) 8545/09 **חסן נ' משטרת ישראל** (29.4.14) (אלימות שוטרים)).

73. בנוסף, בהעדר טיפול כלשהו מצד המשטרה באירועים שלעיל, בדין משמעתי ו/או פלילי ו/או פיקודי, ראוי להעניק משקל נכבד לערך ההרתעתי והחינוכי בפסיקת פיצויים.

74. לאור ההשפעה ארוכת הטווח של האירועים על אורח חייו של הנתבע, המצוקה והחרדה שנגרמו לו, השפלתו וביזויו, הפגיעה החוקתית בזכויותיו, העובדה כי מדובר בהתנהגות שיטתית שחזרה על עצמה והיותו של הנתבע קטין ממוצא אתיופי שפגיעותו גבוהה בהרבה, נאמדים נזקיו של התובע בסכום של **100,000 ש"ח**.

75. לצרכי אגרה בלבד מעמיד התובע את תביעתו על סך של **50,000 ₪**.

אשר על כן, בית המשפט הנכבד מתכבד להזמין את הנתבעת לדין ולחייב לשלם את מלוא סכום התביעה המפורט לעיל, וכן לחייבה בתשלום הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד.

17 באפריל 2019

אן סוצ'יו, עו"ד
מ"ר 58965
ב"כ התובע